Prof. univ. dr. Ștefan GĂITĂNARU
Universitatea din Pitești
Facultatea de Teologie, Litere, Istorie și Arte
Directorul Școlii doctorale *Filologie*

LAUDATIO

În onoarea domnului prof. univ. dr. Alexandru GAFTON

Stimate domnule profesor Alexandru Gafton,
Stimate domnule Rector al Universității din Pitești,
Stimată doamnă Președintă a Senatului Universității din Pitești,
Distinși membri ai Senatului Universității din Pitești,
Onorați invitați,
Dragi colegi și studenți,

1. Domnul prof. univ.dr. Alexandru Gafton este urmașul lui Alexandru Philippide pe o filieră de elită (Al. Philippide-Gh. Ivănescu; Gh. Ivănescu-Vasile Arvinte; Vasile Arvinte- Al. Gafton) în celebra Școală de Filologie de la Iași, în care au activat și activează nume celebre precum Alexandru Lambrior, Iorgu Iordan, Ion Horia Bârleanu, Mircea Ciubotaru, Constantin Frâncu, Dragoș Moldovanu, Eugen Munteanu, Ioan Oprea...

Alexandru Philippide a ținut timp de circa 40 de ani cursul de istorie a limbii române la universitatea ieșeană. De aici, poate, determinarea lui Eugeniu Coșeriu de a restabili rolul diacroniei în cercetarea lingvistică, depășind antinomia sincronie-diacronie, în disputa cu întemeietorul lingvisticii moderne, Ferdinand de Saussure.

Am început prezentarea cu relevarea acestui aspect pentru că cercetarea diacronică a limbii române în scopul de a identifica instituirea și consolidarea normelor limbii literare reprezintă latura dominantă a personalității complexe a profesorului Alexandru Gafton, ca și, de asemenea, direcția cea mai importantă a lingvisticii

BDD-V4301 © 2017 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:11 UTC)

ieșene. Mai mult decât atât: devansând metacroniile coșeriene, Gafton-filosoful, în studiile programatice *Esențialitatea diacroniei* (publicat în primul număr al revistei *Diacronia*)și *Organicitatea științei* (numărul al doilea al aceleiași reviste) folosește metodele rafinate ale teoriei evoluționiste moderne și, ferindu-se de analogii, definește comunicarea ca pe o modalitate a naturii de a-și coordona evoluția, iar sistemele limbii (cucerire fundamentală, definitorie a umanității), dinamice ele însele în dinamica generală a sistemelor, ca o trecere parțială a realității din planul senzorial-intuitiv într-unul lingvistic.

2. Alexandru Gafton s-a născut în legendarul oraș minier Cavnic, în Maramureșul istoric, la 17 iulie 1966. S-a dovedit un filon de aur al filologiei românești scos la lumină de șlefuitorii universității ieșene. Își începe activitatea didactică în 1995, după ce-și dăduse licența (*Barbarismul. Trăsături caracteristice și tipologie* (*cu exemplificări din limba română literară contemporană*) cu Eugen Munteanu. După perioada de preparator și asistent, își susține, în anul 2000, doctoratul sub coordonarea reputatului Vasile Arvinte cu tema *Studiu lingvistic asupra Codicelui popii Bratul, în comparație cu alte versiuni ale Apostolului din secolul al XVI-lea*.

Ca lector, din 2000, și conferențiar, din 2002, ține cursuri și seminare de *Istoria limbii române, Lingvistică generală, Istoria limbii române literare* și *Paleografie românească.*

A mai ținut cursuri la Universitattea Konstanz din Germania, în 1998, ca lector de limba română și, din septembrie până în februarie (2011-2012) la Universitatea Zürich din Elveția, în urma câștigării bursei „Prințul Dimitrie Sturdza”.

Din anul 2005 este profesor, iar din 2007, timp de 7 ani, șeful Catedrei de Limba română și de lingvistică generală. Din 2008 este coducător de doctorat.

A condus și conduce filologia românească, fiind în perioada 2011-2016, Președinte al comisiei de filologie și membru al Consiliului general al CNATDCU.

Este membru în comitetele de redacție ale unor reviste de prestigiu: *Analele* Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași; *Diversité et identité culturelle en Europe*, *Studii și cercetări de onomastică și lexicologie*; membru al unor societăți române și europene importante: Observatoire Europeen du Plurilingvism,

BDD-V4301 © 2017 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:11 UTC)

Seminario Medieval „Literatura, pensamento e sociedade", Instituto de Filosofia Porto; Association de théorie, histoire littéraire et traductologie „Fabula"; în Comisia de Limbi și Literaturi ARACIS, membru-fondator al Societății Române de Diactologie.

A oferit filologiei românești, împreună cu echipa de la Iași pe care o coordonează, trei lucruri fundamentale, prin care a asigurat un cadru eficient cercetării diacronice din România: Un *Corpus electronic al textelor românești vechi*, fiind directorul unui program de cercetare finanțat prin grant ANCSI; în 2014 înființează și conduce ca editor-șef revista on-line *Diacronia;* și, în final, din 2008, întreprinderea cea mai complexă*, Asociația culturală, Conferința Națională și* revista *Conferinței Naționale „Text și discurs religios".*

Aceste trei oferte venite dinspre echipa lui Alexandru Gafton de la Iași arată că profesorul a înțeles ca nimeni altul până acum fundamentele domeniului în integralitatea lui, stabilind prioritățile pe care acesta le are, venind în întâmpinarea cercetătorilor cu facilități care să-i conducă mai eficient la succes.

3. Direcția cea mai importantă a cercetării lingvistului ieșean desfășurate în cele șapte cărți ale sale și în majoritatea studiilor și comunicărilor constituie, cum era de așteptat, edificarea diacroniei ca știință a devenirii normelor ce alcătuiesc sistemul în funcționarea lor sincronică. Pentru că limba se constituie diacronic și funcționează sincronic.

Întâlnirea tânărului Alexandru Gafton cu experimentatul Vasile Arvinte în timpul studiilor doctorale l-a plasat încă de la început în programarea corectă a studiilor diacronice pe care discipolul însuși avea s-o facă mai târziu: necesitatea ca monografiile, cu cercetarea lor analitică, să preceadă lucrărilor integratoare, sintetice. Se înțelege acum de ce Hasdeu s-a abținut de la alcătuirea unei sinteze de acest fel: ar fi putut s-o scrie mai bine decât oricine altcineva, dar, ea, oricum, n-ar fi avut un caracter reprezentativ.

Așa a început cercetarea doctorală cu *Studiul lingvistic asupra Codicelui Popii Bratul, în comparație cu alte versiuni ale Apostolului din secolul al XVI-lea*. Cu începutul. Pentru că manuscrisul Popii Bratul este cel mai vechi manuscris datat, cu scriptor cunoscut, executat după traduceri poate cu câteva decenii mai vechi. Doctorandul nu s-a oprit la transliterarea textului și la

BDD-V4301 © 2017 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:11 UTC)

alcătuirea unui studiu filologic amănunțit. Prin compararea cu alte variante ale Apostolului, observând jocul similitudinilor și al diferențelor (provenite din traducere, din greșeală, din interpretare sau din copiere), a fost preocupat să scoată în evidență constituirea și consolidarea incipientă a normelor limbii literare. După doctorat, cercetătorul a dus munca până la capăt, editând în 2003 miscelaneul (*Codicele Bratul*). Îl introduce astfel în circuit, întrucât cele mai multe istorii, fie ale limbii, fie ale literaturii, nu-l consemnau, deși importanța lui, de a permite, în urma unui studiu comparativ, surprinderea devenirii normelor, așa cum s-a văzut, era una majoră.

Studiul comparativ despre *Evoluția limbii române prin traduceri biblice din secolul al XVI-lea* extinde eșantioanele comparației (*Codicele Voronețean, Praxiul Coresian, Apostolul Iorga*) și consolidează o anumită viziune asupra normelor, mai ales la nivelurile morfologic și lexical; cât despre sintaxă, maniera compilatorie o ține încă sub dominație străină. În continuitatea firească și indispensabilă a demersului analitic, se află un studiu de traductologie biblică, în care sunt analizați factorii care imprimau conturul lecțiunilor. Interesant este că printre aceștia se numără și influența limbii vii, ce se regăsește la toate nivelurile textelor.

Preocuparea lui Alexandru Gafton pentru identificarea faptelor de limbă corespunzătoare normei timpului, în fiecare text editat sau studiat, a fost una constantă și a trecut de la abordarea analitică a studiilor filologice/lingvistice la edificarea configurației normative de ansamblu, ce caracteriza cele două secole (al XVI-lea și al XVII-lea). Este aceasta preocuparea majoră a echipelor animate de Vasile Arvinte și ulterior de Alexandru Gafton însuși. Să nu uităm că Vasile Arvinte a scris *Normele limbii literare în Biblia de la Bucureşti* și a aplicat apoi metoda cu succes, abordând din aceeași perspectivă, operele lui Eminescu, Creangă, Caragiale.

Lucrarea lui Alexandru Gafton *După Luther*. *Edificarea normei literare românești prin traduceri biblice* (2005), dar și studiile din *Palia de la Orăștie, II*, în colaborare (studii separate) cu Vasile Arvinte, doi ani mai târziu, sunt concepute cu aceeași finalitate.

Dar multe dintre studiile publicate în *Analele* Universității Al. I. Cuza din Iași, în *Text și discurs religios*, în *Limba română* și în volumele simpozioanelor organizate de universități din țară au avut

BDD-V4301 © 2017 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:11 UTC)

ca scop evidențierea normelor. De la abordările punctuale, analitice (*Rom.frânghie și posibilele sale etimologii; Rom sârg* – în AUI, 1997, *Numele în Biblie*, în AUI, 2005; *Uzul valorile și dispariția unor termeni: fățărie, a fățări, fățărnicie, a fățărnici, fățarnic*, în LR, 2012 etc) la descrierea unor principii cu caracter general (*Caracteristicile de esență ale vechii norme literare românești*, în Balkanarchiv, 2005; *Principiul diacronic în edificarea normei literare românești,* în vol. *Limba română...* al Catedrei de Limba Română al Universității București etc.).

Cercetătorul, trecând de la analizele sectoriale la edificarea sintetică a pricipiilor de la baza transpunerilor într-o multitudine de variante a textului sacru în limba română, și-a valorificat în continuare experiența, punând la dispoziția cercetătorilor, în anul 2012, un tratat modern de traductologie biblică, dezvoltând toate problemele pe care le pune traducerea ca proces și ca studiere în registrul metalingvistic.

Despre valorificarea experienței și despre complexitatea cercetării vorbește autorul însuși: „Întrucât am continuat să studiem aceste chestiuni, am observat noi aspecte, am îmbogățit cantitatea de material și am lărgit perspectivele, am aprofundat unele căi, am schimbat unghiurile din care am privit chestiunile și am pus noi accente asupra unora dintre ele” (p. 7).

Plecând de la cele două sinteze parțiale (*După Luther...* și *Palia de la Orăștie, II, Studii*) cu dezideratul de a alcătui o teorie complexă, autorul a realizat „adunarea într-un singur loc a tuturor elementelor pe care le deținem în această privință”, atingând astfel „stadiul cel mai avansat al cercetărilor pe care le-am făcut până în acest moment asupra problematicii legate de caracteristicile procesului de constituire a vechiului aspect literar românesc” (p. 8).

Cartea este un instrument extraordinar pus la dispoziția tuturor cercetătorilor, dar în special a celor tineri, cu atât mai mult cu cât se caracterizează prin acea generozitate a scrisului, specifică marilor magiștri ce-și ademenesc discipolii printr-o accesibilitate programată. Conținutul ei este prea complex pentru a putea fi circumscris în câteva fraze descriptive, dar, dincolo de orice *laudatio,* constituie mesajul filologic cel mai valoros elaborat în ultimul timp în lingvistica românească.

BDD-V4301 © 2017 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:11 UTC)

4. În loc de concluzii, sintetizez cele mai importante motivații ale întreprinderii de astăzi. Ne putem întreba așadar dacă crezul științific al lui Alexandru Gafton, manifestat atât în textele programatice, cât și în studiile teoretice și aplicative, a rămas un deziderat al cercetătorului solitar sau a atenționat comunitatea lingvistică românească despre începutul unei noi ere a laboratoarelor deschise, de renaștere a filologiei românești.

Utilizarea tot mai frecventă de către cercetători a *Corpusului electronic al textelor românești vechi (1521-1640)*; apariția număr de număr în fișierele revistei *Diacronia* a studiilor de istoria limbii române, participarea numeroasă a cercetătorilor la Conferința Națională itinerantă *Text și discurs religios*; încărcarea de către lingviști a operelor reprezentative *in extenso* pe platforma *Bazei de Date Diacronia*, o adevărată bibliotecă virtuală, sunt indiciile majore ale unei reușite de excepție. Dar cel mai evident semn al unor efecte pozitive este acela că mulți dintre lingviștii de toate dimensiunile, cantonați până acum în sincronismul limbii române contemporane au înțeles esențialitatea diacroniei și, tot mai frecvent, publică în revista *Diacronia* studii aplicate de istoria limbii.

La ce ne putem aștepta în viitor? Se întrevede deja sinteza cea mare și mai apropiată de adevăr a istoriei limbii române cu feedback-ul ei sincronic.

Doamnelor și domnilor,

Avem astăzi privilegiul de a avea printre noi pe prof.univ.dr. Alexandru Gafton, una dintre personalitățile cele mai complexe ale lingvisticii românești și europene. A venit deseori cu echipa de la Iași la evenimentele științifice din Universitatea noastră pentru a ne edifica și motiva, așa cum o face oriunde se duce în țară. Avem astfel prilejul de a-l integra în comunitatea noastră academică acordându-i titlul de *Doctor Honoris Causa*, ca expresie a celei mai înalte recunoștințe. Ne angajăm totodată să ne asociem țelurilor sale de promotor al umanismului modern și al valorilor românești în lume.

Un om care sfințește locul a venit astăzi la Pitești. Suntem mândri că suntem contemporani cu un om atât de generos și cu un spirit atât de nobil. Îi dorim multă sănătate și mult succes!

BDD-V4301 © 2017 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:57:11 UTC)